

Psykologforeningens forskningspolitiske mål

Innholdsfortegnelse

Psykologforeningens forskningspolitiske mål	1
<i>Innledning</i>	2
1. <i>Overordnede føringer</i>	2
1.1. <i>The international union of psychological science (IUPsyS)</i>	2
1.2. <i>EFPA</i>	3
1.3. <i>Akademikerne</i>	3
1.4. <i>Oppsummering.</i>	3
2. <i>Samfunnets interesser</i>	4
2.1. <i>Behov for mer psykologisk forskning</i>	4
2.2. <i>Organisering av forskningsaktivitet</i>	4
2.3. <i>Finansiering av forskningsaktivitet</i>	5
2.4. <i>Oppsummering</i>	5
3. <i>Medlemmenes interesser</i>	6
3.1. <i>Oppsummering</i>	6
4. <i>Fagets interesser: Fagutvikling og kvalitetssikring</i>	7
4.1. <i>Bredde i forskningsmetoder</i>	7
4.2. <i>Metoder for å evaluere forskning</i>	8
4.3. <i>Forskningsbehov</i>	8
4.4. <i>Oppsummering</i>	8
5. <i>Referanser</i>	9

Innledning

Psykologforeningen er tilknyttet IUPsyS, EFPA og Akademikerne. Det bør derfor legges til grunn at man i utgangspunktet relaterer seg til disse foreningenes forskningspolitiske linje.

I Psykologforeningens formålsparagraf og prinsippprogram fremgår det også at foreningen til en hver tid forplikter seg til å fremme samfunnets interesser, medlemmenes interesser og fagets interesser (rammevilkår for fagutøvelse, fagutvikling). Disse momentene må ivaretas ved videreutvikling og klargjøring av foreningens forskningspolitikk.

I det følgende dokumentet vil det først foretas en gjennomgang av hva Psykologforeningens medlemskap i ulike foreninger medfører av overordnede føringer (kap. 2). Deretter følger forslag til punkter i en forskningspolitikk som sikter på å fremme henholdsvis samfunnets interesser (kap. 3), medlemmenes interesser (kap. 4) og fagets interesser (kap. 5), som relaterer seg til psykologforeningens prinsippprogram og formålsparagraf.

1. Overordnede føringer

Psykologforeningen er medlem i en rekke organisasjoner som forplikter foreningen til å følge noen overordnede prinsipper når det gjelder forskning. Nedenfor følger en beskrivelse av de organisasjoner Psykologforeningen er tilknyttet og hvilke føringer disse har og hvordan dette påvirker NPF forskningspolitikk.

1.1. The international union of psychological science (IUPsyS)

Norsk Psykologforening er medlem av IUPsyS. Av deres formålsdokumenter fremgår det (IUPsyS, 2012):

1. Målet for foreningen er utvikling, representasjon og fremme av psykologi som grunnleggende og anvendt vitenskap.
2. Foreningen retter seg etter:
 - The International Council for Science (ICSU), hvis formål er:
 - Fremme forskning til det beste for menneskeheten
 - Fremme «The principle of Universality of Science» (universalitetsprinsippet): forskningen må være fri og ansvarlig. Rammevilkår for dette er at forskere må ha frihet til å flytte på seg, organisere seg (association), utrykke seg, og kommunisere fritt, samtidig som forskningen er avhengig av tilgang på data, informasjon og ressurser. Forskning må utføres og kommuniseres med integritet, respekt, rettferdighet, troverdighet og transparens. Man må alltid anerkjenne forskningens fordeler og ulemper.
 - Fremme at alle skal ha mulighet for tilgang til forskning og dens fordeler uten diskriminering basert på etnisitet, religion, borgerskap, språk, politisk ståsted, kjønn, kjønnsidentitet, seksuell orientering, funksjonshemming eller alder.
 - The International Social Science Council (ISSC), hvis formål er:

- Fremme «the social and behavioural» vitenskapene og dens anvendelse på samtidige problemer.
- Fremme multi-disiplinært og inter-disiplinært samarbeid.

1.2. EFPA

Norsk Psykologforening er medlem av føderasjonen av europeiske psykologforeninger (EFPA). Av strategidokumenter fremgår det at EFPA skal fremme psykologi som akademisk disiplin, vitenskap og profesjon og jobbe for å stimulere psykologer fra ulike disipliner til å samarbeide om å løse individers og samfunns problemer (EFPA Executive Council, 2013).

1.3. Akademikerne

Norsk psykologforening er medlem av Akademikerne. I Akademikernes forskningspolitiske dokument (Akademikerne, 2006) fremgår det at forskningens oppgaver og rolle er å øke kunnskap, styrke kultur- og samfunnsforståelse, sikre demokrati og rettssikkerhet, bærekraftig utvikling, øke kompetanse og verdiskaping, sikre bedre produkter og tjenester, sikre velstand og velferd.

Utdrag fra dokumentet:

1. Forskning er en forutsetning for en god offentlig sektor. Forskningsinnsats må styrkes, offentlig og privat – med særlig fokus på universiteter, høyskoler og instituttsektoren. Forskning i foretak og primærhelse må styrkes og foregå i samarbeid med relevante universitetsmiljøer. Forsknings samarbeid mellom de ulike forskningsinstitusjonene må styrkes.
2. Forsknings kvalitet sikres først og fremst gjennom kompetente forskere i attraktive forskningsmiljøer med tilstrekkelige ressurser og god ledelse. Aktuelle tiltak:
 - a. Det må lages gode kriterier for kvalitet (prinsipperklæringen!)
 - b. Ordninger for kompetanseutvikling
 - c. Bedre forskerutdanning
 - d. Styrke forskningsetikk.
 - e. Uavhengig evaluering!
 - f. Resultatbaserte kriterier for tildeling av forskningsmidler.
 - g. Videreutvikle ordninger for eliteforskning.
3. Norges forskningsinnsats skal være blant de høyeste innenfor OECD. Aktuelle tiltak:
 - a. Øke bevilgningene til forskning. 3% av BNP skal gå til forskning innen 2030.
 - b. Stimulere til økt forskningsinnsats i næringslivet
 - c. Styrke og utvikle ulike forskningsarenaer
 - d. Forutsigbare rammebetingelser som grunnbevilgninger, administrative forhold og arbeidsvilkår.
4. Forskeres lønn og arbeidsvilkår må vesentlig styrkes.

1.4. Oppsummering.

Psykologforeningens medlemskap i IUPsyS, EFPA og Akademikerne gir oss noen grunnleggende føringer for hvordan vi ser på forskning. Nedenfor følger en kort beskrivelse av de viktigste føringer.

- **Forskning er en grunnforutsetning for psykologifaget og psykologers profesjonsutøvelse.**
- **Psykologien har tilhørighet både til samfunnsvitenskapene, naturvitenskapene og humanistiske fag, og deres tilhørende forskningstradisjoner.**
- **En grunnleggende forutsetning for all forskning er at den er fri og ansvarlig (universalitetsprinsippet) og har nødvendige rammevilkår for dette.**
- **Forskning og praksis må være tett forbundet.**
- **Forskning er en forutsetning for å sikre gode tjenester.**
- **Kvalitetssikring av forskning forutsetter attraktive forskningsmiljø av en viss størrelse og kompetanse, samt gode og forutsigbare rammevilkår og arbeidsbetingelser.**

2. Samfunnets interesser

2.1. Behov for mer psykologisk forskning

Forskning på psykologiske mekanismer, gjennom bruk av et bredt spekter av metoder, er nødvendig for å møte befolkningens ulike behov og for at det kan fattes gode beslutninger i samfunnet. Grunnforskning og psykologisk forskning om menneskers tankeprosesser, atferd og følelsesliv ligger til grunn for en rekke fagområder og sektorer og favner så ulike felt som folkehelse, beslutningstaking i finans og økonomi, forebygging av ulykker i flyindustrien og lederutvikling. Psykologisk grunnforskning er essensielt for et kunnskapsbasert samfunn og en nødvendig forutsetning for utvikling.

Det er behov for en helhetlig tilnærming til hvordan forskningsbasert kunnskap kan støtte beslutninger i alle deler av helse- og omsorgstjenesten, og all utdanning, forebygging, diagnostisering, behandling, oppfølging, pleie og omsorg skal bygge på best mulig forskningsbasert kunnskap (Helse- og omsorgsdepartementet, 2011a, pp. 95, 96). Psykiske lidelser koster samfunnet mellom 53,8 (Rund, 2013) og 70 milliarder (Helse- og omsorgsdepartementet, 2009, 2011b) i året i trygde-, behandlings- og sosialutgifter. Psykiske lidelser står for 40 prosent av sykefraværet og 40 prosent av uføretrygdkostnadene (Holte, 2012). Forskning og forskningskompetanse spiller en sentral rolle, både i utformingen av behandlingstilbudet, evalueringen av dette og i utviklingen av ny kunnskap. Det er et stort behov for forskning om hva som skaper og opprettholder psykiske lidelser både på samfunns-, gruppe- og individnivå. Det er også stort behov for forskning om hva som er god behandling, og under hvilke forutsetninger behandling har størst mulighet for å lykkes.

2.2. Organisering av forskningsaktivitet

Om man skal sikre god forskning på psykiske lidelser blir det nødvendig å se på organiseringen av forskningen i helsevesenet. Et eksempel på denne organiseringen er helseforetakene. I 2012 brukte de 2,5 prosent av driftskostnadene på forskning, 13 % av den samlede forskningsinnsatsen gikk til psykisk helsevern (Wiig, 2013). Forskningsaktiviteten ved foretakene organiseres ofte slik at det opprettes egne FOU-avdelinger som administrerer budsjettet avsatt til forskning. Her foregår en viktig del kunnskapsproduksjonen og mange ansettes i stipendiatstillinger som leder opp mot en doktorgrad. I mange tilfeller er denne forskningen formelt tilknyttet medisinske fakultet. Det er flere grunner til dette.

- De som er ansatt ved FOU avdelingene har bistillinger ved universitetene (for eks gjennom 20 % professorat ved UIO). En måte dette gjøres på er at foretaket finansierer en slik stilling

under forutsetning at de som får den må være ansatt ved det foretaket. Denne ordningen sikrer en forbindelse mellom universitet og foretak. FOU-avdelingene får tilgang til det universitetet har av forskerstøtte. De blir også i større grad koblet på hva som rører seg på forskningsfronten og kan også være med å påvirke fakultetsstyret i forhold til hva man trenger å satse på. Universitetene får en mulighet til å bruke den infrastruktur (f. eks. registerdata) og tilgang på forskningsobjekter som er tilgjengelig ved helseforetakene.

- Universitetene krever at veilederen for forskningen er ansatt ved det instituttet man tar doktorgrad. Hvis man ønsker å ta en doktorgrad ved psykologisk institutt, må doktoranden ha en veileder som er ansatt der.

Denne måten å organisere forskningsaktivitet på kan være problematisk da den dreier forskningen vekk fra psykologisk forskning fordi:

- Medisinsk og psykologisk forskning har ulike fokusområder og forskningstradisjoner. Det kan være et problem for psykologisk klinikknær fagutvikling hvis foretakene er avskåret fra ekspertmiljøer ved de psykologiske instituttene.
- Et annet problem er at instituttene får midler for å produsere doktorgrader. Om foretakene krever at stipendiater skal ta doktorgrad ved medisinsk fakultet medfører det en skjevfordeling av midler til ugunst for psykologisk forskning.

Om man ønsker å dreie en større andel av den totale forskningsinnsatsen mot psykologisk relevant forskning blir det nødvendig at man i større grad oppretter stillinger ved universitetenes psykologiske institutter/fakultet og andre forskningsinstitusjoner¹ som er tilknyttet helseforetak og andre psykologarbeidsplasser. Dette er nødvendig for å sikre relevant kunnskapsproduksjon. Det er behov for flere psykologer med veilederkompetanse på forskning i helseforetak og andre helseinstitusjoners FOU-avdelinger for å sikre fremveksten av klinisk relevant forskning av høy kvalitet.

2.3.Finansiering av forskningsaktivitet

En annen utfordring for å øke psykologisk forskningsaktivitet er relatert til finansiering. Forskningsaktiviteten ved forskjellige FOU-avdelinger ved sykehus og andre institusjoner som driver forskning dekkes bare delvis av eget budsjett og man må i stor grad søke midler fra eksterne organisasjoner for å få forskningen finansiert (for eksempel gjennom forskningsrådet, RHFenes sentrale utlysninger, Extrastiftelsen m.m.). Forskningsmiljøene må være av en viss størrelse for å ha muligheten til å få slike midler. Psykologforeningen vil jobbe aktivt for å identifisere områder hvor det er behov for mer forskning og drive påvirkningsarbeid med tanke på å oppfordre arbeidsgivere og andre til å støtte viktige forskningsprosjekter.

2.4.Oppsummering

Hovedmål:

- **En større andel av den totale forskningsinnsatsen må dreies mot psykologisk relevant forskning for å ivareta samfunnets behov.**

¹ F. eks. R-BUP, NKVTS, NOVA, AFI, NIFU, FHI, TØI m.v.

Tiltak:

- **Det må opprettes flere stillinger ved universitetenes psykologiske institutter/fakultet og andre forskningsinstitusjoner² som knyttes til helseforetak og andre psykologarbeidsplasser. Dette er nødvendig for å sikre relevant kunnskapsproduksjon.**
- **Det er behov for flere psykologer med veilederkompetanse på forskning i helseforetak og andre helseinstitusjoners FOU avdelinger.**
- **Psykologforeningen vil jobbe for å sikre finansiering av viktig forskning**

3. Medlemmenes interesser

Kvalitetssikring av forskning forutsetter attraktive forskningsmiljøer av en viss størrelse og kompetanse, samt gode og forutsigbare rammevilkår og arbeidsbetingelser. Lønn og arbeidsbetingelser er sentralt for å oppnå dette. Psykologforeningen må derfor jobbe aktivt for at psykologer i forskerstillinger skal lønnes i tråd med det som er vanlig lønnsnivå for psykologer i annen praksis. Psykologer med doktorgrad som jobber i klinisk praksis må ha konkurransedyktig lønn og lønnsmessig uttelling for forskerkompetansen. Psykologspesialister med doktorgrad må ha spesialistlønn med doktorgradstillegg.

Flere universiteter legger til rette for at psykologer kan begynne en tidlig forskerkarriere ved opprettelsen av "forskerlinjer" hvor man i forbindelse med studiet tar et ekstra år for å påbegynne et løp mot doktorgrad. Det er viktig at arbeidsgivere legger til rette for at man kan fullføre et løp mot doktorgrad kombinert med øvrig arbeid. Det må i større grad legges til rette for at psykologer kan fullføre doktorgrader i kombinasjon med annet arbeid, blant annet gjennom mulighetene til å ta forskningspermisjon.

Det er også viktig for psykologforeningen å være en attraktiv forening for psykologforskere og øke tilknytningsgraden av psykologer i forskerstillinger. Dette innebærer at psykologforeningen skal ha som mål å være den mest attraktive fagforeningen for psykologer som jobber med forskning. Dette kan dreie seg om lønn, arbeidsvilkår, medlemsstøtte i form av juridisk bistand eller medlemsstøtte i mer fagpolitiske spørsmål.

3.1.Oppsummering

Hovedmål:

- **Det skal være attraktivt for psykologer å tilegne seg forskerkompetanse. Ekstra kompetanse skal også gi ekstra lønnsmessig uttelling.**

Tiltak: Psykologforeningen skal jobbe aktivt for at:

- **Lønn for psykologer/psykologspesialister som jobber som forskere skal være konkurransedyktig.**

² F. eks. R-BUP, NKVTS, NOVA, AFI, NIFU, FHI, TØI m.v.

- Psykologer og psykologspesialister med doktorgrad som jobber i klinisk praksis skal ha konkurransedyktig lønn, og lønnsmessig uttelling for forskerkompetansen.
- Psykologer i forskerstillinger bør ha tilgang på medlemsstøtte på temaer som er forskningspolitisk viktig for dem.
- Det må legges til rette for at psykologer kan fullføre doktorgrader i kombinasjon med annet arbeid

4. Fagets interesser: Fagutvikling og kvalitetssikring

4.1. Bredde i forskningsmetoder

Norsk psykologforening vedtok i 2007 prinsipperklæringen om evidensbasert praksis (Norsk Psykologforening, 2007b). Prinsipperklæringen stadfester at evidensbasert praksis er «integrasjonen av den beste tilgjengelige forskningen med klinisk ekspertise sett i sammenheng med pasientens egenskaper, kulturelle bakgrunn og ønskemål» (Norsk Psykologforening, 2007a, p. 1127). Disse tre komponentene utgjør som helhet det man kan kalle god praksis. Forskningens hovedoppgave i denne sammenheng er å kvalitetssikre teori og veilede praksis.

Prinsipperklæringen understreker at ulike **typer av forskningsdesign** er nødvendig for å informere faget og derved kvalitetssikre praksis (APA Presidential Task Force on Evidence-Based Practice, 2006, p. 274, min oversettelse):

- **Klinisk observasjon (inkludert individuelle kasusbeskrivelser)** er en viktig kilde til *innovasjon og hypotesedannelse*
- **Kvalitativ forskning** kan brukes til å gi *beskrivelse og systematisering* av menneskers subjektive erfaringer (inkludert erfaringer fra psykoterapi)
- **Systematiske kasusstudier** er i aggregert form nyttige til å *sammenligne* individuelle pasienter med andre med lignende karakteristika
- **Single-case eksperimentelle design** er særlig nyttig for å *påvise årsakssammenhenger i et individs kontekst*
- **Offentlige helseundersøkelser og etnografiske³ undersøkelser** er særlig nyttig for å *undersøke tilgjengelighet, bruk og aksept* for ulike behandlingstilnærminger, samt foreslå endringer som kan *øke nytten av slike behandlingstilnærminger i en gitt kontekst*.
- **Prosess-utfall studier** er spesielt nyttige for å *identifisere endringsmekanismer*
- **Effektivitetsstudier** (studier av intervensjoner mens de utføres i en naturalistisk setting) er spesielt nyttig for å *vurdere behandlingers økologiske validitet*.
- **Effektforskning** (randomiserte kontrollerte studier og logiske ekvivalenter) er standarden for å *trekke kausale slutninger om intervensjoners effekt*.
- **Metaanalyser** er den systematiske metoden for å *sammenstille resultater fra flere studier, teste hypoteser og kvantifisere effektstørrelser*.

I tillegg til dette er det grunn til å påpeke at også grunnforskning er en viktig kilde til *innovasjon og hypotesedannelse* for klinisk praksis. Her kan et område for forskningspolitikk være å understreke

³ «Det er nå blitt vanlig å bruke betegnelsen etnografi om beskrivelser eller analytiske fremstillinger av bestemte folkegrupper, for eksempel en indianerstamme, mens den generelle, sammenlignende delen av faget betegnes som sosialantropologi eller kulturanthropologi» (Store norske leksikon).

behovet for god forskning som ivaretar behovet for kunnskap belyst gjennom forskjellige typer av forskningsdesign.

4.2. Metoder for å evaluere forskning

APA rapporten baserer seg på at det finnes to aksepterte metoder for å **evaluere forskning på gitte intervensjoner** (American Psychological Association, 2002). Dette relaterer seg både til intervensjonens effekt og nytte. Videre vises det til at det er en forutsetning for evidensbasert praksis at man kjenner til styrker og svakheter ved evidens som kommer fra ulike typer forskning. Dette betyr at alle psykologer må ha nok metodekompetanse til å kunne evaluere og bruke forskning. Man må kjenne til styrker og svakheter ved forskjellig metodikk for å være i stand til å bruke denne forskningen i praksis. Dette betyr ikke nødvendigvis at alle psykologer er i stand til å være forskere i den forstand at de genererer kunnskap. Her kan et område for fagpolitikk være at forskning og klinikk i mye større grad må organiseres slik at man sikrer at forskningen både er klinisk relevant (nytte) og av høy kvalitet (valid).

4.3. Forskningsbehov

Basert på kriteriene som er beskrevet ovenfor mener Psykologforeningen at det i større grad må satses på forskning på følgende temaer:

- Folkehelseforskning som belyser forutsetninger for god utvikling av helse og forebygging av psykiske lidelser og plager.
- Deskriptive studier av art og omfang av problematikk knyttet til ulike psykiske lidelser og tilstander som kan gi nyansert kunnskap for forståelse av en lidelse/tilstand men som ikke inneholder behandlingsintervensjoner.
- Behandlingsforskning som belyser for hvem og under hvilke forutsetninger behandling virker.
- Grunnforskning som belyser sentrale epistemologiske og ontologiske problemstillinger knyttet til psykisk helse og andre viktige psykologiske problemstillinger.

4.4. Oppsummering

Hovedmål:

- **Psykologisk forskning og anvendelsen av denne skal være i henhold til prinsipperklæringen om evidensbasert praksis.**

Tiltak:

- **Man må understreke behovet for god forskning som ivaretar behovet for psykologisk kunnskap belyst gjennom alle typer forskningsdesign.**
- **Man må sikre at forskning både er klinisk relevant og av høy kvalitet.**

- Det må legges større vekt på folkehelseforskning, behandlingsforskning og grunnforskning som kan belyse sentrale utfordringer knyttet til forståelse, forebygging og behandling av psykiske lidelser.
- Det må i større grad tilbys etter- og videreutdanningskurs i forskningsmetodikk som er relevant for psykologers praksis.

5. Referanser

- Akademikerne. (2006). Akademikernes forskningspolitiske dokument. Retrieved 5. nov., 2013, from http://www.akademikerne.no/filestore/File_library/Akademikerne_mener/Forskningspolitiskdokumentvedtatt20august2013.pdf?issuusi=ignore
- American Psychological Association. (2002). Criteria for Evaluating Treatment Guidelines. *American Psychologist*, 57(12), 1052-1059.
- APA Presidential Task Force on Evidence-Based Practice. (2006). Evidence-Based Practice in Psychology. *American Psychologist*, 61(4), 271-285. doi: 10.1037/0003-066X.61.4.271
- EFPA Executive Council. (2013). EFPA Today and Tomorrow. Follow-up on the 2011 Vision and Strategy Document. Retrieved 5. nov., 2013, from <http://www.efpa.eu/about/strategic-aims>
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2009). *Prop. 1 S (2009-2010)*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2011a). *Meld. St. 16 (2010–2011). Nasjonal helse- og omsorgsplan (2011–2015)*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Helse- og omsorgsdepartementet. (2011b). *Prop. 1 S (2011-2012)*. Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.
- Holte, A. (2012). Ti prinsipper for forebygging av psykiske lidelser. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 49(7), 693-695.
- IUPsyS. (2012). Revised Statutes and Rules of Procedure as adopted by the Assembly July 2012. Retrieved 5. nov., 2013, from <http://www.iupsys.net/images/archive/statutes/statutes2012.pdf>
- Norsk Psykologforening. (2007a). Prinsipperklæring om evidensbasert psykologisk praksis. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 44(9), 1127-1128.
- Norsk Psykologforening. (2007b). *Referat fra Sentralstyremøte, 30.-31. januar 2007*. Sentralstyrevedtak.
- Rund, B. R. (2013). Hva koster psykiske lidelser? Retrieved 23. sept., 2013, from <http://www.dagensmedisin.no/debatt/hva-koster-psykiske-lidelser/>
- Wiig, O. (2013). Ressursbruk til forskning i helseforetakene i 2012. Hovedresultater og dokumentasjon. Oslo: NOVA.